

ВІЛЬНЕ СЛОВО

XXII-ий РІК НОВОГО ВИДАННЯ /Н-р 9-10/травень 2011 р./ ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1949 р.

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

М. Шевченко

Копашельський пастух Мигаль Свистак

Іван КОВАЧ

ТАМ МОЯ РІДНЕНЬКА ЧУГА ТО РАДІЄ, ТО РИДАЄ...

Стоголосить
Чуга рідна
у вечірнім небокраї,
де отари,
де череди
у травневому
розмаї.

Вона скине
свою втому
там, де
дідові черешні,
й світ покине,
і полине,
де земля
в житах небесних.

Там, де пісня,
де сопілка
плаче, стогне,
розквітає,
там моя
рідненька Чуга
то радіє,
то ридає...

У номері:

- Оксана Бризгун-Соколик ▶ стор. 2
- Воскресні пісні ▶ стор. 3
- Рід український ▶ стор. 4
- «У що віриш? – В Україну!» ▶ стор. 5
- На Юря закує зозуля ▶ стор. 6
- Великдень в Бухаресті ▶ стор. 7
- Перипетії, світи, моделі ▶ стор. 8
- Гуцульський діалект ▶ стор. 9
- Копашильські вечорниці ▶ стор. 10
- На сімейний оберіг ▶ стор. 11
- З днем народження! ▶ стор. 12
- Історія й традиції ▶ стор. 13
- 95-річчя кончини І. Франка ▶ стор. 14
- «Шевченко і діти» ▶ стор. 15
- До співробітництва ▶ стор. 16

Про славетних постатей Українського жіночого руху в світі

ЦЕ І Є ОКСАНА БРИЗГУН-СОКОЛИК!

Я давно бажала по-дати хоча б маленьку інформацію про особливу Людину, Людину доброго,

щирого серця, яка приділила так багато уваги і так постаралась нам, українцям Румунії, яких не знала, не знала чим вони дишуть, допомогти в ті початкові післяреволюційні '90-і роки проявитися, утвердитися, добитися своїх втрачених прав у Румунії після довгих років диктатури, українцям, які старались і не втратили своє українське надбання за часи тоталітаризму, за часи браку шкіл, церкви у майже всіх регіонах Румунії, де проживає українська громада, без жодного зв'язку з Праматір'ю Україною.

Пані Оксана Бризгун-Соколик постаралась офіційного запрошення на спеціалізацію до Торонто, Канади, нашого талановитого сігетського математика Ореста Бучковського, який у '80-ті роки, разом зі своїм старшим, не менш талановитим братом Богданом (тепер покійним, хай земля буде йому пухом!), брали участь у світовій Олімпіаді в Америці. Мені здається, що ми ніколи так і не віддячили за такий великий поступок щодо нас.

Народилась п. Оксана у Гуменному,

Словаччині, де закінчила початкову школу. Після війни родина змушена покинути Словаччину, але, як сама пані Оксана каже, «я народилася в Україні, адже це тепер землі України», подалась у вільний світ. Спочатку була Німеччина, де закінчила середню школу. Тут же в лагері включилася в діяльність Пласту, і доходить аж до ступеня Пластової Булави. Захоплювалася українською піснею, вишивкою.

Після чого слідувала Канада, де закінчила Консерваторію та Музичний факультет Торонтського університету. Голова Асоціації Онтарійських реєстрованих учителів музики в Торонто.

Високе оцінення українки в англомовному світі Торонто (Канада) як своїми побратимами, так і чужими, неукраїнцями, давало честь її уму і таланту: отримала Літературну нагороду на конкурсі жіночого пера СФУЖО ім. Марусі Бек за репортаж про «Страсті Христові» в Оберамбергу (Німеччина), очолювала Комісію Декади Української Родини, 1992 р. стала голово Світової Федерації Українських Жіночих Організацій (переобрана 1997 р.), організувала, разом із Атеною Пашко (дружиною В. Чорновола), 1993 р. Першу Спільну міжнародну конференцію «Українка й Демократія»; друга заступниця президента СКУ, заступниця голови Української Всесвітньої Координаційної

Ради, член Організаційного комітету II та III Всесвітніх форумів українців, член Комітету з відзначення Великого Голодомору 1932-1933 рр.

Під час перебування в Києві мала зустріч із Президентом України.

Одружена з Ярославом Соколик, колишнім Генеральним секретарем СКВУ, мати двох синів, бабуся 3-х онуків, нагороджена званням «Почесна членкиня Організації Українських Жінок у Великій Британії та «Союзу Українок Америки», почесний голова СФУЖО.

Оксана Бризгун-Соколик – єдина українка, котра одержала нагороду «Person's Day Award» Канадської Жіночої Організації Women's Intercultural Network за працю в суспільстві Канади.

За свою багатогранну працю була удостоєна численними нагородами – Медаль Св. Володимира від СКУ, Медаль Верховної Ради України, Golden Jubilee Medal від Королеви Єлизавети II-ї; медаль Національного Університету «Острозька Академія», орден «За заслуги» III ступеня (Указ Президента України В. Ющенко від 18 серпня 2009) та інші.

Ім'я Оксани Бризгун-Соколик вміщено в книгах «Who is Who of Canadian Women» за 1997 р. та «Canadian Who is Who» за 2001 рік.

Це і є Оксана Бризгун-Соколик!

Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ

15 травня: Міжнародний День Родини (Міжнародний День Сім'ї)

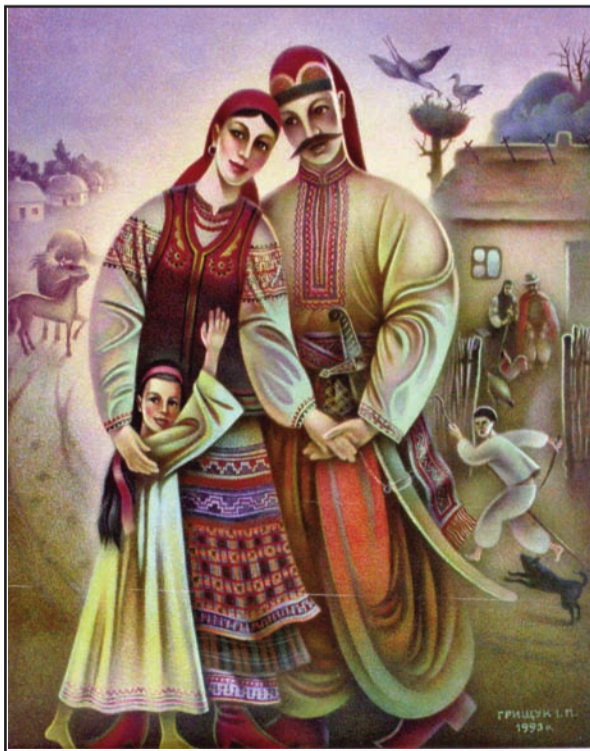
СИЛЬНІ РОДИНИ БУДУЮТЬ СИЛЬНІ НАРОДИ

8 грудня 1989 р. резолюцією 44/82 Генеральна асамблея ООН проголосила 1994 р. Міжнародним Роком Родини під гаслом: «Будувати найменшу демократичну клітину в серці суспільства». І з того часу 15 травня відзначається Міжнародний день сім'ї для того, щоб заставити суспільства приділяти більше уваги численним проблемам сім'ї у різних країнах світу, її правам. Адже, коли зневажаються права однієї сім'ї, все суспільство знаходиться під загрозою.

ООН розглядає сім'ю як основну клітину суспільства, яка зберігає людські цінності, культуру, завдяки якій міцніє і розвивається держава, звертає увагу на справедливий розподіл як заробіткової, так і домашньої праці між чоловіком і жінкою.

Ще 1980 р., коли Україна не була вільною, СКУ і СФУЖО були єдиними захисниками українських прав, говорили світові про її поневолення, боролись за її існування як вільної держави з її віковичною історією, проголосивши «Світову декаду української родини», яка

закінчилась в 1990 році, в той час, коли ООН проголошувало 1994 рік «Між-

народним Роком Родини». Комісію Декади Української Родини очолила пані Оксана

Бризгун-Соколик, представниця СФУЖО і майбутня її голова з 1992 по 2002 рр.

СФУЖО завжди звертала увагу на моральні цінності християнської родини, вона розуміла, що лише таким чином можна затримати український дух, боротися з асиміляцією в далекому від України англомовному світі, адже «сильні родини творять сильне суспільство, яке буде сильні народи».

В сьогоднішньому світі родини терплять через різні причини – економічну кризу, розпорошення членів сім'ї по світу в пошуках праці, війни. Занепад християнської моралі доводить до занепаду людської гідності і веде до розпаду родин, де діти терплять найбільше.

Тому якраз сьогодні, більше ніж будь-коли, треба стати на захист родини, на її зміцнення і, таким чином, буде забезпечений і добробут, і мир у світі.

Шануймо і оцінюймо свої родини, захищаймо їх права і гідність їх членів!

І.П.-К.

ПРО ПРАВОСЛАВНІ ВЕЛИКОДНІ, ВОСКРЕСНІ ПІСНІ

Зсамого початку щиро приносимо з глибини серця і безсмертної душі благодареніє Господу-Богу, оскільки й цього року мали можливість відзначити одне з найбільших наших християнських свят: Воскресіння Ісуса Христа із Мертвих.

Якщо станемо на бесіду з нашими християнами православного віроісповідання, то кожний із них дуже оцінює великодні або воскресні церковні пісні, тому що вони наповнюють наші серця невимовною радістю.

Адже з усіх великих празників на протязі цілого церковного року найурочистіший і найрадісний є Світлий Празник Христового Воскресіння, або, як ще кажуть у народі, Пасха, або Великдень. Якщо думати про події, які відбулися на Різдво Христове на той час, коли Ісус Христос родився в яслах Вифлеємських, а також про події, які відбулися, коли Ісус Христос воскрес із мертвих, маємо можливість зрозуміти те, що святі небесні – безплотні сили; а саме ангели висловили свою невимовну радість піснями тоді, коли Христос народився, або коли Христос воскрес із мертвих. Хоча описую, зокрема великодні пісні, обов'язково мушу спогадати прекрасний гімн ангельського хору довкола ясел Вифлеємських, де було чути ангельську пісню такими словами: «Слава во вишних Богу і на землі мир!...».

Будучи присутні ангели небесні біля гробу, де був похований Ісус Христос, вони мали честь від Бога бути першими свідками Його воскресіння, вони ж прибігають до Пресвятої Диви Марії возвістити їй велику радість про те, що її син і Бог наш воскрес із мертвих. Цю радість вони висловлюють піснею, яка містить такі слова: «Ангел вопіяте благодатній, чистая Диво радуєся, і знову говорить тобі радуєся, твій син воскрес із мертвих, тридневий от гроба...».

Якщо ангели небесні висловили свою радість Воскресіння Ісуса Христа прекрасними піснями, тим більше і ми, християни, покликані з любові до Нього величати і прославляти Його Воскресіння Великодніми піснями.

Великодні церковні пісні виражають, висловлюють глибоку любов Господа Бога Ісуса Христа до людини взагалі: «Бог є любов, а хто перебуває в любові, той перебуває в Богові, і Бог перебуває в ньому (І. Іоанн, 4,16)».

Всі Великодні пісні сповнені незрівнянною втіхою і радістю: почути вістку, що Ісус Христос вже не в гробі, Він воскрес! Він переміг смерть! Новина полягає у тому, що Воскресіння Ісуса Христа становиться найкращою новиною, яку колись мали можливість почути люди. Якраз церковні великодні пісні розповсюджують цю новину, а християни цими урочистими піснями прославляють духовну красоту цього найбільшого і найрадіснішого свята.

Християни, сповнені віри і благодаті Божої, переконані, що в «Цей день, що його створив Господь, возрадуємся і возвеселимся в нім» (Пс.118,24), приводить нас забути злобу, гнів, ненависть, а християнська совість вже не дозволяє ні над ким помститися, прикликаючи помиритися навіть і з найбільшими ворогами.

У стихарі Пасхи співається: «Воскресіння день і провітима торжеством, і друг друга обіймем. Промовмо, браття, і тим, що ненавидять нас, простім усе з Воскресінням». Якраз почувши ці пісні, стихарі, вповні глибокого духовного душевного почуття, зворушують наші безсмертні душі і не дозволяють тримати гнів, зависть, ненависть до ближнього, а, само собою, прикликають нашу християнську совість прощати ближньому ради Воскресіння Ісуса Христа: «Нову заповідь даю вам: щоб любили

один одного, як Я любив вас» (Іоанн 15,12).

Крім цього, Великодні пісні – оптимізм й ентузіазм, вони закликають із правдою, миром і радістю в серці у Дусі Святій пройти Божественне вдосконалення і весь час шукати в душі прекрасний образ Ісуса Христа, стараючись сповнити всі заповіді Його.

Маючи на увазі, що наші вірники примушені віддалятися від своєї християнської родини, заробляти за межами нашої країни «хліб щоденного життя» в різних європейських

держав, багато з них не завжди мають можливість бути присутніми на Великодні свята, щоб наповнити свої серця і душі прекрасними церковними духовними піснями з нагоди найбільшого християнського свята.

Так що зараз, без їх волі, примушені наповнятися європейським духом, іноді чужим православній вірі.

АВоскресіння Ісуса Христа нам потрібне тому, щоб ніколи не забути, що це основа нашої віри і надія вічного життя, тому що у майбутньому – не смерть, не загибель, не знищення, а інше існування, можна сказати, – вічного життя початок.

Тому що Великдень настільки важлива подія в історії людства, що сам Св. Павло визначив ним

істинність усього християнського вчення такими словами: «Якщо Христос не воскрес, – то й проповідь наша марна, марна і віра наша» (1 Кор.15,14). Навіть безжалісна смерть втрачає своє значення. Взагалі, людина помирала без жодної надії у воскресіння, поки сам Ісус Христос своїм Воскресінням не подолав смерть. Від Воскресіння Ісуса Христа хоч й не «скасувалася» зовсім смерть, що неможливе, ми повинні перейти через смерть, навіть і помremo, але з великою надією у Воскресіння.

Так і пояснюється, чому в ці Пасхальні дні свята в церкві християни прекрасно співають: «Смерті святкуємо умертвінням!». Смерте, де твоє жало? Пекло! Де твоя перемога?». Стається, коли ми плачемо і ридасмо, то страшенно переживаємо через смерть наших родичів, батьків, братів і сестер, а навіть і рідних дітей, як сталося у моєму випадку; то хочай я зайшов у трагедію моєго життя через втрату єдинородного сина моєго, будучи переконаний у Воскресінні Христовому, це дає мені бадьорість, силу перемагати тугу, сум, тому що переконаний і маю надію у воскресіння.

Маємо живий доказ того, що Воскресіння Ісуса Христа єднає живих і померлих в одну велику сім'ю, в якій одна частина з цієї сім'ї живе ще дочасно на землі, а інша частина (предки) повернулися від земного життя до вічного життя, до Отця Небесного.

Крім цього, у дні Великодніх свят встановлені святами отцями і пісні за мир і благодать у сім'ї, у світі, за виздоровлення болящих, за зцілення людських душ, за повернення їх до Бога. Думаючи ще глибше про прекрасні пісні з нагоди празника Великоднього, вони висловлюють і муки Його, прийняті за нас, радість Воскресіння Його, і радість того, що і ми досягнемо (надіємось) воскресіння нашого.

Христос воскрес якраз задля того, щоб стояти на сторожі нашої долі, щоб боронити нас від усяких бід і нещасть, щоб просвітлювати душі наші, щоб зміцнювати їх вірою, добром, ласкою. Ми всі признаємо, що Великдень – це найголовніше, найрадісніше свято в цілому церковному році, це «празник над празниками, торжество над торжествами».

Воскресні пісні не кінчаються третьої днини празника, а продовжуються на тому самому рівні весь світлий тиждень, і так продовжується прославлення і величання Ісуса Христа церковними піснями аж до середи перед празником Вознесіння Ісуса Христа, коли відбувається Божественна свята Літургія з нагоди отдання празника, так само, як і на Великодні свята.

Наприкінці Божественної Літургії даємо християнам, присутнім в церкві, цілувати Плащеницю, – як доказ того, що Христос готується возноситися на Небеса.

Хоч і в меншій мірі, Східна церква на церковних богослужіннях продовжує прославляти Христове Воскресіння далі, в продовженні цілого року.

Як висновок, хочу уточнити, що церковні пісні, взагалі, а головню про Його Воскресіння, закликають нас відчувати, думати, хотіти, бажати, говорити та діяти так, як Христос. Від Нього – позичати сили та благословення. Будемо старатися бути з Христом, жити з Христом, тому що це ідеал нашого християнського життя.

Юрій АЛБІЧУК,
священик с. Верхня Рівна,
Мараморощина

Щороку Шевченко скликає до себе рід український

Мінає 12-й рік (з 2 жовтня 1999р.), відколи в Негостині височить білий-пребілий пам'ятник із погруддям генія українського народу Т. Г. Шевченка, піднятий Чернівецькою держадміністрацією та Сторожинецьким будівельним заводом, саме тут, на Буковині, де й зараз відчуваємо сліди дитинства і молодості румунського генія Міхая Емінеску, дідусь якого по батькові жив недалеко, в Калинештах-Енаке, а він сам навчався в Чернівецькій німецькій гімназії.

На слідуючий рік (2000 р., в березні) чернівчанин Тарас Кияк, письменник і тодішній депутат Верховної Ради України, перерізав стрічку відкриття пам'ятника, засіваючи кругом грудки землі з Канівської могили (Чернечої гори) Великого сина України Т. Г. Шевченка. Він їх змішав навіки з буковинською землею Негостини, щоб горнувся рід наш увесь до своєї праматері України, до рідного слова.

В Негостині проводяться щорічні березневі «Свята Шевченка», сходяться тут майже всі буковинці та гості з України і покладають квіти перед Великим Кобзарем, співають та братуються в любові так, як сам Батько Тарас заповідав:

*«Обніміться ж, брати мої,
молю вас, благаю!*

*(І мертвим, і живим,
і ненародженим землякам моїм...)*

З того часу Негостина належить світовому колу Шевченківських свят.

Цього року, на 197-у річницю народження великого романтика світу (9 березня 1814) та 150 років від смерті поета (10 березня 1861) до погруддя Шевченка зійшлася майже вся громада Негостини, люди із сусідніх сіл, із Серета та навіть із столиці України: Київська делегація на чолі з головою Товариства «Україна-Світ», Героєм України та видатним поетом Іваном Драчем, разом із давнім другом буковинських українців Аллою Кендзерою та ансамблем «Вишиванка».

ПАНАХИДА

Священники Даніель Петрашук та Михайло Маріч відправили панахиду великому покійнику України та його родині. Після панахиди гості направились до Дому Культури ім. Назарія Яремчука, де перед пам'ятником Тараса Шевченка члени гуртка «Негостинка» ждали гостей з України з хлібом та сіллю, побажали їм щасливого приїзду на буковинську землю в Негостину.

Свято Шевченка відкрив інж. Василь Урсаки, примар комуни Балківці, в складі якої с. Негостина. У своїм слові він привітав усіх гостей і представив велич постаті українського Кобзаря у світовій культурі.

Голова Сучавської філії Союзу українців Румунії Іван Боднар запросив гостей покласти квіти до пам'ятника Шевченка. Під звуки національних гімнів України та Румунії покладали квіти делегація України, Генеральний консул України в Сучаві Василь Боєчко та віцеконсул Василь Неровний, Сучавська повітова рада Сучави, представлена заступником голови Василе

Іліє, делегація СДП через депутата Євгена Беженаріу та колишнього депутата Петра Беженаріу, мерія Муніципію м. Сучави через заступника Віорела Серединчука, мерія м. Серет через мера Аді Попою та директора Серетського дому культури Михайла Міхаєску, місцева примарія через примаря Василе Урсаки та його заступника Івана Федюка, СУР через заступника голови Мірка Петрецького, Сучавська філія СУР –

зачарований, сказав, що Негостина дуже гостинна, а відколи тут, у Негостині, піднято пам'ятник Т. Шевченку, вона увічнюється разом із вічним вшануванням Великого Кобзаря Т. Шевченка.

Василь Боєчко, привітавши усіх присутніх, та організаторів великої культурної події, підкреслив, що Шевченко єднає нас усіх «в душі братолюбія, в любові до рідного та рідної мови. М. Емінеску теж, бо це два титани світової культури».

На завершених вітальних слів Київський фольклорний ансамбль «Вишиванка» та присутні гуртки проспівали пісню «Рече та стогне Дніпр широкий...», а члени гуртка «Негостинка», вітаючи гостей, співали та читали вірші Шевченка.

БАТЬКОВІ ТАРАСУ

Виступи перед погруддям Т. Шевченка закінчилися віршем «Батьку Тарасе» І. Вороньковського та «Заповітом» Шевченка українською та румунською мовами.

На святковому концерті виступали на сцені самодіяльні гуртки Негостини: «Негостинські струни» під керівництвом Миколи Майданюка, «Негостинка» з місцевими піснями і танцями двох поколінь – дитячого садка та наших гімназистів і ліцеїстів – під проводом викладача Феліції Григораши та Михаєли Піцук, нарешті, столичні гості Києва, фольклорний ансамбль «Вишиванка» під художнім керівництвом Віри Маснюк, та майстер на всі руки, інструментист Петро Красуцький.

Нарчіса Григораши та Мадаліна Григорчук талановито прочитали «Думи мої, думи мої...». Прочитав свій вірш «Шевченкова вічність» місцевий поет Михайло Волощук, а вірш «Доля» – Даніель Петрашук. Учасниця конкурсу з читання української поезії Андрея Григораши, яка талановито прочитала драматичну поему Т. Шевченка «Лілея».

Виступ на сцену «Вишиванки», учнів із Дому творчості київських дітей та молоді, зачарував своїм монтажем на вірші Шевченка та народними піснями, які вони виконували, немовби небесні співці, несучи у своєму злеті київських ластівок красу незгасну поезії Шевченка та багатство українського народного мелосу.

Концерт закінчився нагородженням учасників грамотами та нагородженням Івана Боднаря, голови Сучавської філії СУР, відзнакою зі сторони Товариства «Україна-Світ» – зіркою «У єднанні та співпраці», яку заслужив не лише він особисто, як сам висловився нагороджений, а всі його сурівські співпрацівники та близькі йому партнери із Генконсульства України в Сучаві та інших організацій, установ і шкіл, що допомагають йому.

В оплесках нестримних учасників концерту всім глядачам, зокрема товариству «Україна-Світ», його ментору Івану Драчу та генсекретарю Аллі Кендзері, Генеральному консульству України в Сучаві та місцевим організаторам подякував Іван Боднар.

проф. Іван КІДЕЩУК

головою Іваном Боднарем, делегація українських письменників Румунії в складі М. Михайлюка, М. Корсюка і М. Трайсти, восьмирічка Негостини – координатором Юліаном Кідешою та місцева організація СУР через підписувача цих рядків.

Вельмишановний гість Іван Драч привітав учасників Свята Шевченка і,

«Хто ти є? – Українка з роду! У що віриш? – В Україну!»

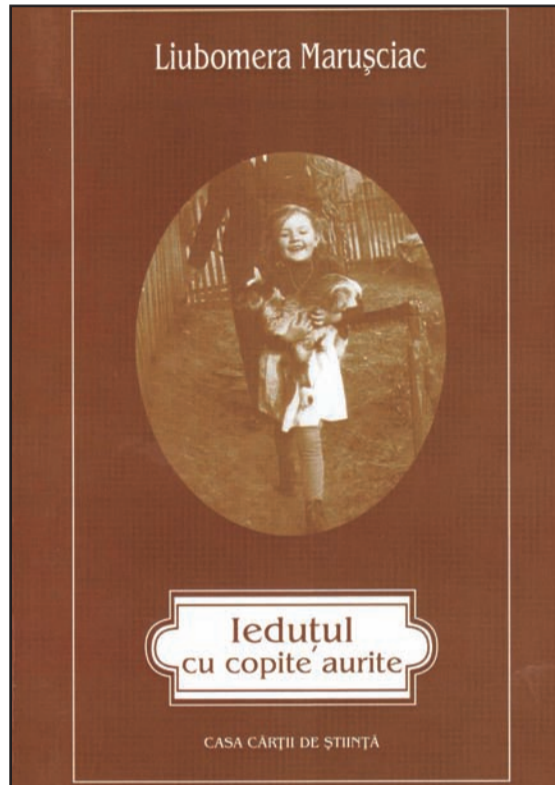
Про клузьку письменницю й художницю Любомиру Онищук-Марушак

13 січня 1934 року в північно-буковинській сім'ї Онищуків народилася дівчинка Любомира, і хоча й походила вона з мішаної сім'ї, де мати була німкеню, а батько українцем, і майже все своє життя прожила в Румунії, вона і зараз вважає себе українкою, як і її батько, який був свідомим націоналістом. І дотепер у її пам'яті не стерлися слова батька, які закарбувалися їй у душі глибоко і назавжди: «Хоч я і не говорю по-українському дуже добре, але в моїй душі я українка. Я пам'ятаю, як мене вчив татко, запитуючи: «Хто ти є? – Українка з роду! Для кого живеш? – Для народу. Який твій герб? – Лев блакитний. Любиш нарід? – На усе в світі. – Не покинеш? – Ліпше згину! У що віриш? – В Україну!» Він був великий націоналіст-українець, – я це мушу признати».

В 1940 році в Північну Буковину вступили радянські війська і почалися арешти української інтелігенції. Так було заарештовано і її батька. Її мати, будучи німецького походження, втікає з п'ятирічною донечкою до Німеччини. Через деякий час і її батькові вдається вийти з ув'язнення і приєднатися до сім'ї, але муки, які він пережив, наклали на нього глибокий відбиток, – він так ніколи і не повернувся в рідні місця, боячись перейти ще раз через те пекло, яке скалічило його душу, і таки всю його сім'ю, назавжди. Так проходять три важкі роки скитань, голоду і душевного холоду, – де б вони не були, на них дивилися, як на чужаків, з недовірою та неприязню. І туга за рідною домівкою, родичами, які залишилися в селі Кліводин Чернівецької області, стає нестерпною. Любомира росте, відвідує початкову школу у Німеччині, але мати прагне кращого життя для своєї дитини і вирішує повернутися додому. І так для них двох починається нова, набагато довша серія скитань, боротьби за виживання, яке робить Любомиру недовірливою в людей, сором'язливою, замкненою...

Проїшли десятки років, і зараз Любо-

мира Онищук-Марушак є впевненою в собі і веселою літньою жінкою, яка може викласти свої спогади і переживання як у

письмовій формі, так і на полотні, і яку вже не може спинити політичний режим, лихі люди чи труднощі життя. Немилостива доля, все ж таки, була на її стороні, інакше, як пояснити, що в тому хаосі окупації радянськими військами і втечі її сім'ї до Німеччини, перебуванні в таборах біженців, переслідуванні і скитаннях у пошуку безпеки та кращого життя їй та її матері, двом безпорадним істотам, вдалося вижити і якось налагодити своє життя, навіть якщо воно було зовсім не таким, як так палко мріяла в дитинстві маленька Любомира?..

Те, що пережила її сім'я, родичі та знайомі, знайшло відображення у її книзі спогадів. Як же народилася її перша книжка «Козеня з позолоченими копитцями»?

«Минули роки, моя дочка вже мала діточок, я з ними сиділа і оповідала їм всілякі байки, а один з моїх внуків каже: «А

ти ліпше оповідай нам про своє дитинство». І я почала оповідати, як була в Німеччині, як вернулася...», – розповідає п. Любомира.

Ось так вона почала говорити внукам про випадки із свого життя. Теж внуки порадили їй і писати. І вона продовжувала писати про її досвід у таборах біженців, про життя молоді дівчини, а потім вже дорослої жінки та бабусі, і ніколи не думала, що з того вийде книжка. Але одного дня історик Георг Бодя побачив у тих рукописах великий потенціал. Ось так видавництво «Дім наукової книги» надрукувало її першу книгу спогадів «Козеня з позолоченими копитцями». У своїй післямові історик Георг Бодя написав так: «Рядки цієї книги мають дар запропонувати душі та розуму читача історію років нещастя в тій частині Європи. Це правда, що кут бачення цієї теми дещо незвичайний, як і усвідомлення, аналіз та опис пережитого, побаченого, продуманого. Тому що вся трагедія, збудження, запитання без відповідей сприймаються і обдумуються розумом дитини. Дівчинка у віці великих запитань: чому? Відповіді на них не було знайдено і до сьогодні. (...) Може, звідси і її невтомне бажання викласти на папері пережите і незрозуміле нею в дитинстві».

Роки минали, вона, будучи вже на пенсії, поїхала на деякий час до дочки в Канаду, проте не перестала писати, і той новий досвід знайшов відображення в її другій книзі короткої прози «Повідомлення з-за океану». У 2008 році було перевидано її першу книгу, а через два роки побачила світ і четверта книга письменниці – роман «Дора», тісно пов'язаний з першою книжкою. Тут йдеться про життя українців з півночі Буковини. Дія бере початок з 1876 року, коли народився дідусь письменниці, і хоча у книзі є й багато фікції, вона ґрунтується на реальних фактах...

(Далі буде)

Людмила ДОРОШ

ВІДІЙШЛА У ВІЧНІСТЬ НАШ ЗНАМЕНИТИЙ ПРОФЕСОР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

НАТАЛІЯ ОЛЕНЧУК

(1912-2011)

Навесні ц.р. на 99 році життя відійшла у вічність професор Наталія Оленчук – найстарший викладач першого українського ліцею Румунії, заснованого по війні в Сігеті, на Мараморошині.

Народилася покійна 14 жовтня 1912 року в селі Мамаївці над Прутом в родині священника. Після закінчення

ліцею поступила в Чернівецький університет на факультет німецької і французької мов, який закінчила в 1935-ому році.

З 1948-ого року викладала спочатку географію (німецької мови не було в повоєнній навчальній програмі), а коли стало можливо, викладала німецьку мову. В 1961-ому році, після об'єднання ліцеїв: румунського, угорського та

українського, викладала також і французьку мову до виходу на пенсію в 1969-ому році. (Була також і моїм любимим викладачем, – І.К.).

По Револуції переїхала жити разом із сином та його родиною до Німеччини, ніколи не забуваючи Сігету – міста своєї молодості, своєї праці і своїх старанних учнів.

Похована небіжчиця в місті Сігеті на цвинтарі Української парафії в сімейній гробниці.

Хай буде земля їй легкою!
Хай буде вона їй пером-пухом!

Святого великомученика Юрія (Георгія) Побідоносця, котрий загинув у Нікомедії (Мала Азія) току 303 по Христові, вважають покровителем хліборобства й скотарства у багатьох християнських народів, а зокрема в гуцулів.

Кожний з нас знає, що святий Юрій у християнському іконостві зображений лицарем на білому коні зі списом у руках, що ним він забиває змія (дракона). Дракон у християнській символіці – це переможене поганство, на руїнах якого відродилася християнська церква.

День Святого Юрія святкують наші земляки в сімнадцятому тижні після Різдва Христового (за старим стилем), що припадає на 6 травня. Це свято в українського хлібороба завжди було і є у великій пошані. Чи не тому й ім'я святого лицаря Юрія оспівано в багатьох народних піснях, приказках та легендах.

Також хочу підкреслити, що румуни вважають Святого Юрія покровителем (протектором) румунського війська.

Здавна святого Юрія вважають покровителем Гуцульщини. У гуцульському календарі день 6 травня позначений жирним шрифтом – як храмовий празник гуцулів – жителів екзотичного карпатського краю. Чи не тому й

«НА ЮРЯ ЗАКУЄ ЗОЗУЛЯ...»

зустрічаються по всій Гуцульщині церкви й каплички з іменням святого Юрія. Пам'ятаю, як 50-60 років тому в наших гуцулів висів на стіні прикрашений вишивками образ святого Юрія на коні...

Шанують святого Юрія і в моєму гірському селі Лупчина, в місцині, де гуцули на висоті 1100 м над рівнем моря, збудували досить простору дерев'яну церкву і освятили її якраз на святого Юрія одинадцять років тому.

Це наш святий дім із храмом Святого Юрія. Мої односельчани стверджують, що вони належать таки до матірньої Гуцульщини, а не до якихось інших племен. Що не кажіть, в нас таки гуцульські звичаї, обряди, традиції, ноша, а також і український мовний діалект та ремесло. Правда, з плином часу – століть – у кожному селі ці реліквії по-моєму приживалися. Тому в одному населеному пункті воно так, а в іншому децю вирізняється. Наприклад, села гуцульські, як Молдовиця, Арджел, Палтин, з Сучавщини, котрі знаходяться недалеко до монастиря Ватра Молдовицей, під впливом цього монахського закладу почали святкувати церковні свята за новим стилем. Але це невелика різниця, не відокремлює вона горян, а, навпаки, зближує і збагачує їх культуру. Тому всі, напевно, знають такі народні прикмети:

Коли на Юря закує зозуля на (голе) дерево, то буде холодне літо, а як на листя, то на поліття. У нас, в горах, починає кувати зозуля на початку травня, на Юрія по-старому стилю, а не до 23 квітня – Юрія по-новому стилі. Нераз я чув від людей старшого віку: «То вся природа і погода йде по-старому».

ЮРІЇВСЬКА НІЧ

В багатьох гуцульських селах є звичай на Юрія обливати водою. Звичай обливатися водою, – значить, накликаючи дощ, який на вагу золота у травні. Буде

волога в травні, значить, буде врожай на городину і траву. За народним віруванням, ранкова роса в цей день має цілющу силу. Виганяючи худобу на пасовисько, господар кропить тварин свяченою водою. До Юрія худоба пасе на кішиницях, а опісля – на полонинах, толоках.

Кажуть гуцули, що в Юрія ключі від весни, що Юрій на поріг весну приволік. Веснування в горах триває до двох тижнів до Юрія й двох – після. Наші гуцули переконалися: якщо корова може напаситися досхочу на Юрія, то буде добрий сінокіс, врожайне літо.

Розкішні забави в гуцулів відбуваються в Юрїївську ніч. Ворота біля кожної хати закосичені букетом бузьку, черемхи або борозною із так званими квітами жовтого кольору – «Юрївки». На городах та подвір'ях хат розпалюють ватри. Біля них веселяться батьки з дітьми. Тут у розпалі вояцькі ігри. Наслухаєшся різних казок. Вогонь розкладають на знак прагнення злих духів.

«ЧОРТОВІ» РОЗЖАРЕНІ КОЛЕСА

Знаю, що в деяких гуцульських селах Галичини існує з давніх-давен звичай «завивати» колеса. Хлопці брали дерев'яні колеса від возів, обмотували житньою чи конопляною соломкою і підпалювали їх. На фоні темної ночі таке «чортове» розжарене колесо, що котиться вниз, створює своєрідне видовище, своєрідний сільський святковий феєрверк...

Лине з тих гір своєрідне вітання на участь святого Юрія. Це хлопці-смільчаки кидають у вогонь саморобні петарди. Де-не-де дівчата того вечора заспівають:

Юрію, Юрію, не пий воду студененьку,
Я тобі нагрію...

Ось з якими звичаями й обрядами гуцули зайшли в третє тисячоліття...

Юрій ЧИГА,
учитель

Шевченківське свято в (забутому?) караїсеверінському селі Зоріле

ЯК РІДКО РАДІЄ ДУША ЗОРІЛЬЧАН...

Кожного року місяць березень приносить багато приємних моментів. В першу чергу місяць березень, таки з першого числа, приносить подарунки дівчатам і молодим жінкам. 8-го березня жінки-матері заслуговують особливої уваги.

Для українців місяць березень означає: гарні поезії, гарні художні твори, якими можна милуватися вічно. Це означає Шевченко, якого український народ цілого світу святкує березня місяця. Таким шляхом іде і Караїсеверінська філія СУР, де кожного року весною відмічається життя і

творчість генія української поезії.

В цьому році, тобто 27-го березня, черга прийшла українському селу Зоріле Караїсеверінського повіту відмити Тараса Григоровича Шевченка та його літературну творчість. Для цього завчасно були приготовлені зорільські школярі та дошкільнята під керівництвом учительки Марії Клемпушак та виховательки Марії Яремчук.

Окремо треба сказати, що обидві Марії – викладачі з вищою освітою, обидві – марамороські, обидві – українки і

обидві – добрі господині як на роботі, так і вдома.

У неділю 27-го березня до села Зоріле прибули художньо-артистичні колективи. Це Карансебеський змішаний хор «Червона калина» та Копашильська «Зелена ліщина», які разом із діточками повинні були відтримати двохгодинний концерт. Концерт мав відбутися в Будинку культури, але через деякі адміністративні причини потрібно було його провести в одному з шкільних залів. Так воно й сталося: зійшлися батьки дітей та інші глядачі побачити рідкісний в селі концерт, тому що в селі Зоріле зрідка

бувають художні колективи, хоча тут школа завжди була повна учнями, а учительський зал повний учителями.

Точно о третій годині глядачі почули повідомлення про цікаву подію. Це сталося після того, як усі присутні відтримали й хвилину мовчання на пам'ять Анці Савчур, яка народилася в селі Зоріле, була активною співачкою хору «Червона калина», а недавно померла.

Потім зазвучала відома в світі пісня-гімн «Рева та стогне Дніпр широкий».

За цією піснею учителька Марія Клемпушак розказала присутнім про життя і творчість Т. Г. Шевченка.

(Продовження на II стор.)

Симона ЛІБЕР-ЛАНКРАНЖАН

Великдень в Бухаресті

ПРАЗНИК ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСІННЯ З УЧАСТЮ РАДНИКА-ПОСЛАННИКА ПОСОЛЬСТВА УКРАЇНИ В РУМУНІЇ п. ЮРІЯ ВЕРБИЦЬКОГО

Кожного року весняної пори все Християнство відзначає великий празник Христового Воскресіння, старовинне свято з глибокою основою ще з часів Старого Завіту.

Це момент, коли людство усвідомлює сутність свого існування, очищення своєї душі і тіла, момент, коли людина стає причасником до такої величної події, як Воскресіння.

Люди всього світу, де б вони не були, а особливо християни, відмічають це свято з радістю, з відкритими один до одних серцями та віддають пошану Тому, який потерпів за все людство, помер і смерть подолав, воскресши третього дня, і величають Його піднесення з мертвих вітанням «Христос воскрес!», за чим відповідь радісна лунає – «Воістину воскрес!».

У старословянській мові зберігається варіант вітання «Христос Воскресе!», яка має значення того, що Він «воскресе» і нас, тих людей, які проповідують Його Воскресіння і вірують у Нього.

Святкування Великодня розповсюдилося між усіма народами світу, незалежно від мови, якою вони розмовляють або до якої раси належать.

Гарно відмічають це свято українці всього світу, де б вони не знаходились.

Маючи можливість побувати в Бухаресті під час цього свята, я побачив, як українці з Бухаресту празнують його.

За допомогою Союзу українців Румунії і пані Ярослави Колотило, голови Бухарестської філії, святкування Великодня було зорганізовано у приміщенні СУР.

На це свято були запрошені члени філії Бухареста, однак, маючи на увазі, що воно

відбулося на другий день Великодня, не всі змогли бути присутні на ньому.

Важливим гостем цього свята був Радник-посланник Посольства України в Румунії пан Юрій Вербицький, який

підкреслив значення святкування Великодня у колі великої української сім'ї.

На цьому святі серед інших була присутня активний член філії пані Іванна Кузьмич, письменниця Сільвія Забарченко, яка радо привітала всіх з побажанням зустрічатися частіше та не забувати свого коріння і свого походження.

Радник Міністерства культури і

голова Бухарестської філії СУР Ярослава Колотило назвала свято традиційним й особливо радісним у широкому українському сімейному колі.

Прозвучали великодні пісні у виконанні частиною гуртка «Зоря». На слова Леоніда Глібова прозвучала пісня «Христос Воскрес, радійте діти», пісня, в якій описується радість Воскресіння очима дітей, нагадуючи кожному про дитинство, про принесення вінків квітів Тому, Котрий воскрес.

Великодні пісні мають свою специфіку у виконанні, вони звучать у мінорній тональності, підносячи серце і душу до роздумів про існування нашого ества.

Програма цього святкування продовжилась виконанням Воскресного тропару різними варіантами, маючи на увазі, що на цьому святі були присутні українці, які походять з різних етнічних груп, де проживають українці: з Марамороцини, Буковини, Банату, Добруджі.

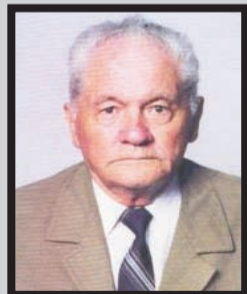
І на завершенні свята присутні звертались один до одного з вітанням «Христос воскрес!», відповідаючи «Воістину воскрес!», та чокаючи червоними крашанками – символом Христового гробу, який відкрився чудом-дивом.

Організатори свята подякували учасникам, запросили їх до Великоднього фуршету, наголошуючи, що такі зустрічі між українцями повинні відбуватися частіше з відкритим один до одного серцем-душею, пам'ятати своє походження та поглиблюючи знання своєї культури і побуту, не забуваючи своїх звичаїв та обрядів.

Штефан ЛУПШАК,

викладач української мови

в с. Муругіль Тульчанського повіту

ХАЙ НЕ ПОКИНЕ НАС ЗГАДКА ПРО ЙОГО ДОЛЮ І СЛАВУ...

ЮРІЙ ГОРБАШЕВСЬКИЙ
(1924-2011)

На 87-ому році життя відійшов у вічність великий українець-буковинець Юрій Горбашевський, якого не забути принаймні лише як автора книги «Битва за Буковину», а зокрема, як діяча «Буковинського куреня» воєнного часу, колишньої організації, в якій він займався вихованням молоді і технічним його відділом: друкуванням маніфестів тощо, та співробітника часопису «Вільне слово».

Народився покійний 1924 р. в с. Борівці Кіцьманського району Чернівецької області, де прожив 10 років в багатодітній сім'ї.

Вчився покійний в Кіцьманській (не)українській гімназії, де, все ж, переважаюча частина учнів складалася з українців, з викладачами українцями, поляками, німцями.

Дожив свого віку, та, напевно, чи можна було б повірити, що він його дожив, коли врахувати численні катування Сигуранцюю в тодішніх румунських в'язницях? Бабусю, матір, трьох братів і двох сестер, крім батька, який вибрав підпілля, було вислано в Сибір. З матір'ю зустрівся аж через 18 років, у 1959 р.

Про все це та навчання в Бурсі ім. Юрія Федьковича в Чернівцях Ю. Горбашевський написав у книзі спогадів двох видань «Битва за Буковину», видану у Чернівцях 2003р накладом друга молодих років Миколи Топольницького з Кальгарі (Канада).

Після арешту 25 жовтня 1943 р., за неповні два місяці процесу Чернівецький військово-вопольовий суд дав вирок: за фальшивий паспорт – два роки ув'язнення, за незаконний перехід кордону – 12 років каторги, за незаконну політичну діяльність – 25 років

тюрми, за носіння зброї і збройний напад на державні органи – смертна кара через розстріл...

Та надходить 25 серпня 1944 р., коли король Михайл I-й підписав декрет про амністію політв'язнів. В той час Горбашевський був ув'язнений в Аюді.

В період комуністичної диктатури, переховуючись, працював залізничником, будівельником в різних регіонах Румунії.

Книгу спогадів дописав Горбашевський на 80-у році життя, закінчивши її словами: «Нездійснені мрії, недовершені справи, даремно проведені без успіху роки. Мало підстав для радості...».

Ю. Горбашевський – батько двох синів. Він був членом Бухарестської філії СУР та учасником її заходів.

Хай буде покійному земля легкою!

Хай не покине нас згадка про його славу!

І.П.-К.

Рецензуємо:

«ДИВОВИЖНІ ПРИГОДИ ПІР'ІНКИ» Л. ДОРОШ ТА «ГЛИНЯНА МИСОЧКА» М. БОТИ

Дитяча література – це органічна частина всієї літератури, але вона специфічна, бо є засобом виховання й формування особистості дитини. Тому поява двох невеличких книжечок для дітей в минулому році повинна порадувати кожного учителя й батьків. Іде мова про збірку «Дивовижні пригоди Пір'їнки» Людмили Дорош і «Глиняна мисочка» Марти Боти.

Твори написані з метою розвинути духовні можливості дітей та формувати у них моральні почуття, враховуючи їх вікові особливості.

Перипетії й мова розмаїта

Воповіданнях і казочках, що входять до збірки «Дивовижні пригоди Пір'їнки» Людмила Дорош приділяє увагу розвитку мови дітей. На основі цих творів можна проводити добру словникову роботу, бо мова письменниці багата на різні художні особливості, на синоніми і на гарні вирази: «Вечір узяв у свої обійми затихле після натруженого дня село...»; «черешні ніби посміхалися дівчині...»; «Сніжинки заглядали до людських осель...»; «хлопець чемний, слухняний»; «зморений, голодний, замурзаний»;

«сумні-пресумні»; «дива-чудеса»; «охайнічисті»; «хутенко - скоренько»; «Вітер спинився перепочити»; «Дні летіли, мов морська течія»...

Супроводжуючи Пір'їнку в її перипетіях («В подушці», «Пір'їнка й хлопчик», «Пір'їнка рятує Діда Мороза», «Пір'їнка на карнавалі», «Пір'їнка в музеї масок») діти відкривають навколишній світ, різні прикмети природи, слідять за тим, що діється навколо нас: «Ось мурашка, яка тягне соломинку до мурашника, тому що разом зі своїми братами будує новий будиночок для нової мурашиної сім'ї, ластівка висиджує яєчка і зовсім не нудьгує при цьому...»; «...ялинка вічнозелена з тонесенькими голочками, які ніколи не опадають...»; «...щодень бджілка прилітала на галяву і поверталася до вулика з повними відерцями». І т.д.

Письменниця вміло формулює речення з дієсловами, що означають послідовність дій: «посідали... стукнули крашанки, з'їли, а попоївши, повеселились...»; «Сідають, дивляться, помічають, поспішають». І т.п.

Коротенькі пейзажі навчають маленьких школярів спостерігати прикмети різних пір року, чи поступові етапи дня: «Лісова галявина прокидалася зі сну. Вона вже скинула снігову ковдру, вмилася десятками швидких малих струмочків, а тепер вигрівалася на ласкавому весняному сонечку, вкрилася молодими паростками весняних квітів: підсніжників, пролісків, кульбаби, дзвіночків, конвалії і дикої конюшини».

Діалог, який використовує письменниця, поживляє розповідь, теж динамізують розгортання подій коротенькі вірші-пісеньки:

«Я – літаюча пір'їнка,
Я співаю дзвінко-дзвінко,
Усіх бачу під собою:
Каченят, діда з косою...».

Невимушено влітаються повчальні елементи в розгортанні подій. Мова творів для дітей Л. Дорош легка, грайлива, розмаїта.

Світи, образи та моделі

Узбірці Марти Боти «Глиняна мисочка» переважають твори, в яких письменниця описує зразкові форми поведінки дітей. Це не дивно, бо письменниця багато років працювала учителькою і в своїй роботі спостерігала поведінку дітей. Вона створила кілька позитивних образів дітей, але й негативних, які з часом виправляються («Хваль-

куватий Сидорко», «Дружба», «Нові рукавиці» тощо). Над усе письменниця старасться виховувати в дітей працьовитість, дружбу, повагу до старих, до природи, до маленьких тварин.

Твори Марти Боти насичені теплотою почуттів, впливають на інтелектуальний і естетичний розвиток дітей і підлітків та

стають їхньою духовною поживою.

Як і в творах Л. Дорош, і тут майстерно використовується діалог, описи природи: «Враз із-за хмарки виглянуло яскраве сонечко, засвітило, золотими промінцями зіграло, приголубило всіх, висушило пір'ячко...» і т.д.

Добре написані твори для дітей живлять розум та увагу дитини, відкриваючи їй нові світи, образи та моделі поведінки, будучи могутнім засобом духовного розвитку особистості.

Сподіваюсь, що обидві видані збірки знаходяться в наших школах, тобто в школах, де вивчається українська мова, де учителі читатимуть їх дітям і зарекомендують їх батькам. Таким чином спричиняться до того, щоб діти вивчали із захопленням рідну мову, на основі художньої літератури і масової інформації.

Письменницям, які порадували наших малят своїми творами і внесли свій вклад в розвиток української дитячої літератури в Румунії, побажаймо нових успіхів і міцного здоров'я!

проф. Юлія ГРІНЬ-АРДЕЛЯН

КОРОТКО ПРО ПЕРЕПИС ХУДОБИ В МАРАМОРОЩИНІ

Національний та місцеві телеканали, газети повідомили про етапи проведення загального перепису худоби в країні.

В Марамороському повіті цензори були встановлені місцевими органами, яким були представлені норми та методологія виконання перепису в території повіту, специфіка кожного села і терміни їх кінцевої передачі до повітової комісії.

Після двохмісячної роботи не було неприємних випадків, а коли з'являлась

неясність, то, за консультації комісії, всі питання були вияснені на основі закону.

Про закінчення повітового перепису худоби повідомив голова повітового комітету з статистики Василе Поп як по телебаченню, так і в газетах.

Для кращої перевірки реальності перепису обласна комісія повторно переглянула стан 87% із господарств повіту.

Були вибрані 4 поселення: місто Бая Марє, Гроші Ціблеша-Липуша, Стримтура, що по долині річки Ізи, та Нижньої Вишави – на основі взірця.

Я особисто по телефону поговорив із кількома примарями та секретарями сільських рад українських сіл Мараморощини і вони підтвердили ситуацію, заявивши, що, однак, кількість худоби (домашніх тварин) в селян поступово спадала майже кожних останніх 6-10 років дотепер.

Кінцевий звіт цього перепису встановить і покаже реальну картину якості та кількості домашніх тварин з тим, щоб вжити відповідні заходи для покращення розвитку поголів'я в господарствах наших жителів.

проф. Василь МІГНЯ,
голова Баямарської
організації СУР (Мараморощина)

ГУЦУЛЬСЬКИЙ ДІАЛЕКТ – ЯК СКЛАДОВА УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОВИ

Гуцульський говір належить до найстаріших, найдавніших говорів української національної мови, і це підтверджується тим, що він відбиває в своїй структурі фонетичні та граматичні риси, які були властиві українській мові ще з староукраїнської доби, тобто з періоду Київської Русі. Такі говори називають «архаїчними», і саме завдяки їм є можливість установити, якою була та чи інша фонетична чи граматична форма кілька століть тому. У зв'язку з цим збереження цілості і недоторканості діалекту для мовознавчої науки є надзвичайно важливою справою.

Більша частина Гуцульщини розташована на Галичині, Північній Буковині та Закарпатті. Якщо Румунії в гуцульських селах було заборонено мовлення на українській мові, то в колишній радянській Гуцульщині вся система шкільної освіти була спрямована на нещадну боротьбу з діалектизмами, з місцевими говірками. Усе підпорядковалося генеральній ідеологічній лінії комуністичної системи – витравити із свідомості людей усе національне, вирвати з душі корені, які зв'язують людину із своїм народом, з його історією і традиціями. Дитину в школі піднімали на сміх, глузували з неї і перекиривляли, коли вона, замість літературної, вживала рідну, всмоктану з молоком матері місцеву форму слова чи виразу. У результаті, діти починали соромитися своєї говірки, цуралися її, «замикалися» в собі, або переходили на мову, змішану з діалектних, літературних та ще й російських слів. Тому таку мішану бесіду можна, на жаль, почути на кожному кроці й тепер.

Немає, очевидно, потреби наголошувати на тому, наскільки важливо тепер змінити таке ставлення людей до історії, культури, до своєї рідної мови і материнської говірки.

Волею долі сталося так, що саме східні говори української мови лягли в основу української літературної мови, і тому східними варіантами були написані геніальні твори Тараса Шевченка, Лесі Українки, Михайла Коцюбинського та інших великих творців.

Немає сумніву в тому, що саме завдяки культурно-політичній ситуації в Україні і геніальним творам східноукраїнських письменників, східний, наддніпрянський говір вийшов на рівень національної мови України.

Разом із тим і західним варіантом української мови – немало високохудожніх творів. Це твори

Івана Франка, Василя Стефаника, Леся Мартовича, Марка Черемшини, праці Михайла Грушевського. Тому глибоко помилялися ті, хто називав цю мову діалектною. Той факт, що окремі фонетичні чи граматичні форми галицького варіанта української мови не завжди збігаються з формами східними, які визнані як норма, ще не говорить про те, що вони діалектні, вузькорегіональні, що вони не мають права на життя. Думаємо, що в майбутньому прийде демократизувати нашу мову, її

Гуцули-старожили с. Нісініт: Сергій-Єремій Марочко, Філіп Кобилиця, Ісидор Філіпович та Іван Москаль

нормативність, допустивши в ній вживання, паралельно зі східними, і західні форми староукраїнської мови.

Усе стосується, як було зазначено, й гуцульського говору. Він зберіг такі архаїчні мовні явища, які давно вже втрачені іншими говорами та діалектами. Разом із мовою гуцульський етнос зберіг й стародавні звичаї та обряди, і цей факт можна пояснити як внутрішніми психологічними засадами гуцулів, так і певними соціальними та культурно-політичними причинами: по-перше, добре розвинене почуття своєї етнічної приналежності, по-друге, соціально та історично зумовлена ізоляваність гуцульського етносу і говірки від інших етнографічних регіонів.

Отже, західні говори, в тому числі і гуцульський – це не «підмова чи говірка, перехідна до польської мови, з безліччю польських слів», як писав Іван Нечуй-Левицький.

Архаїчні, староукраїнські явища і форми, що підтверджують автентичність та історичність гуцульського говору, збережені на різних мовних рівнях: у фонетиці, граматиці, лексиці.

Розглянемо деякі фонетичні та граматичні

явища, які відрізняють гуцульський говір від української літературної мови.

Так, гуцульський говір, на відміну від літературної мови, послідовно передає, в тому числі і на початку слова, давньоукраїнське (і) через фонем (и). Наприклад: Іван, пишов, ити, имне.

– Звук (і) вимовляється (и): ворих, пив (нів), пид (під), пишов (пішов).

– Ствердіння м'якого (с) у кінці слів та в кінці складів: хтос, шос, дес, хлописко.

– Ствердіння (и) у кінці слів, складів, а також перед (а) та (у): хлопец, столец, любив молодицу.

– Збереження твердості (р) в аналогічних фонетичних умовах: косар, вивчир, кітпар та інші.

– Відсутність м'якого (л) після губних і дієслівних першої і третьої особи однини і, відповідно, множини: ловйу, любйю, ломйю, вони ловйї, любйї, ломйї та інші.

– Відсутність м'якого знака в дієсловах: грают, співають, пишут, малюют та інші.

Специфічною рисою гуцульського говору є вживання частки (саме частки, оскільки вона має вживатися і в применнику) «си» на місці літературної форми «ся»: смієтси, називаетси, купаєтси.

Гуцульські говори активно використовують релігійні форми колишньої двоїни:

дві жінці, дві мінуті, дві години.

Збереглися в гуцульському говорі також давньоукраїнські форми аналітичного майбутнього часу з препозицією допоміжного дієслова «мати»: меш ходити, мемо ходити, мете ходити.

Вищий ступінь прикметників та прислівників у гуцульському говорі творяться аналітично за допомогою частки «май»: май ліпший, май довгий, май гірше.

Сьогодні, коли і мова українська далі відроджується, може виникнути цілком закономірне питання: чому така турбота про діалекти, в тому часі і гуцульського, в час, коли всіма повинні боротися за розвиток, збагачення, чистоту української мови?

Відповідь однозначна: Ні!, бо в європейському мовознавстві є думка, що мова кожного народу може бути повністю висвітлена і вивчена тільки з урахуванням трьох її складових компонентів – історії, сучасної літературної мови і діалектичних словників – складають органічне ціле.

Підготував Юрій ЧИГА,
учитель

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ «ВІЛЬНЕ СЛОВО»

Вельмишановна Редакціє!

Я – Василь Албічук, член церковного православного хору с. Верхня Рівна Марамороського повіту, пенсіонер.

Горджусь моїм селом!..

Тому напишу пару стихів Пресвятій Діві Марії Богородиці, яка прийняла Честь Превелику через Духа Святого від Ангела Гавриїла народити Ісуса, про що нам звісно від Святого Євангелиста Луки, це будучи найсвятішим і найцікавішим святом в цілому році, бо, не сталося б це, не було би ні Рождества Ісуса Христа, ні Його Воскресіння. Про цей самий документ можна удостовіритись у Патріарха Румунії Даниєля.

Тому я і передаю вам допис на честь Діві Марії, на Благовіщення, на призначене і

прецікаве свято, щоб, по можливості, його надрукувати на сторінках вашого дорогого в нашій українській родині часопису «Вільне слово», якого зміст читаю щомісяця, передаючи його, бо далеко не вистачає для всіх, і моїм побратимам.

Зате всі християни повинні давати честь Діві Марії, щоб вона неперестанно молилася за нас, щоб не сталося і з нами, у нашій країні, що сталося у Японії в березні 2011 року.

Адже був землетрус у Китаї 1600 р. Померло п'ять мільйонів людей. Були землетруси в Румунії 1940 р. і 1977 р., й минає 25 років від величезної Чорнобильської трагедії з 1986 р. І т.д. Це були страшні моменти.

А тепер прошу дуже гарно вас, якщо маєте можливість, надрукувати мій найголовніший і найцікавіший листок:

Наподвір'ї сонце світить,
квіти зацвітають,
8 Березня й 7:20 квітня
жіноцтво дарунків чекає.

Ангел всім дарує квітку,
білу лелію, –
молім щиро, християни,
Діву Марію!..

Вона щиро, дуже щиро
молиться за нас,
а як будуть землетруси,
не залишить нас.

З глибокою повагою,
Василь АЛБІЧУК,
с. Верхня Рівна, н-р 87,
повіт Марамуреш

Н.Р.: Ще один цікавий захід, та, на жаль, як правило у нас, без... журналістів і письменників!

КОПАШИЛЬСЬКІ ВЕЧОРНИЦІ

Нещодавно в приміщенні організації СУР села Копашиль Караісеверінського повіту відбувся захід, пов'язаний із походженням села та його жителів, освітою і культурою, традиціями місцевих українців тощо.

В заході взяли участь сільські власті, чоловіки і жінки, селяни та сільська інтелігенція.

Після того, як голова сільської організації СУР Дмитро Попович (Варахоба) виголосив тему події, почалися запитання і відповіді: коли і звідки переселилися українці в село Копашиль, скільки їх було, назва поселень, з яких вони переселилися, перші заняття копашилян, освіта і культура та багато інших питань?

Першу відповідь на такі запитання подала перша монографія українців Банату під назвою «З високої полонини – до зеленої ліщини» авторів проф. Петра та Івана Кімпанів.

І так, наприкінці XIX-го століття на Закарпатті життя сильно погіршилось, особливо для бідного селянства української нації, про що й говорить монографія, а також й Іван Хланта, кандидат філологічних наук на Закарпатті, як про явище, що спричинилося до шукання кращої долі. Таким чином частина закарпатців переплинула Океан, а частина шукала кращої долі у сусідніх країнах: Угорщині, Югославії, Польщі, Чехословаччині, Румунії. Українці, які подумали прожити в Румунії, обрали собі кілька місць у Банаті, а саме ті, де сьогодні знаходяться села Копашиль, Зоріле, Корнуцел Караісеверінського повіту і Кричово та Гусарка Тіміського повіту.

Один із присутніх на вечорницях подумав, що таке переселення подібне до теперішніх переселень до Італії, Бельгії, Греції чи в інші країни, де після Грудневих подій громадяни Румунії шукають собі кращої долі.

Після переселення до Банату, на новому порожньому місці, громадяни розпочали своє нове життя, яке було зовсім нелегким. Вся база їхнього життя полягала в землеробстві, вирощуванні худоби та лісорубстві. Землеробство відбувалося дуже важко на теренах вирубаних лісів, де вся праця велася з допомогою сапи, навіть і не плуга. Багатодітність, важка праця, слабкі урожаї спричинили деяких переселенців повернутися до рідних країв.

Ті, які осталися, продовжували свою працю на закуплених землях від графа Вереші Генріха, які і на сьогодні належать копашилянам. На цих землях вони побудували собі хати і розвинули господарства, продовжуючи тут своє життя.

Початки були дуже гіркими, тому що з'явилися значні нестатки, які полягали в тому, що вони не мали аж до другого десятиліття XX-го віку ні церкви, ні школи

(до третього десятиліття), що спричинилося зростанню числа неписьменних. І після побудови школи неписьменність зростала аж до кінця першої половини XX-го століття, коли були прийняті заходи для її ліквідації.

Життя йшло вперед: жінки займалися землеробством, догляданням дітей, вирощуванням худоби, а чоловіки працювали лісорубами у близьких чи подальших лісах. Становище копашилян почало поліпшуватися після Другої світової війни, коли чоловіки знайшли роботу поближче до своїх домів, маючи можливість таким

чином допомагати жінкам у господарстві.

Нова орієнтація, нові ідеї привели копашилян до різних змін у житті. В першу чергу відновилось ставлення села і людей до шкільної підготовки. Для цього всього були побудовані нові школи, у яких лабораторії та класні кабінети відіграли важливу роль щодо шкільної підготовки дітей і молоді. Село було відновлене з усіх точок зору, бо замість тернових плотів виникли тротуари, мости і асфальтова дорога. Були побудовані нові будинки культури, де відбувалися репетиції та концерти художніх колективів.

Треба зазначити, що всі згадані результати були отримані завдяки добрій орієнтації сільської адміністрації, завдяки її співпраці із учительським колективом та із селянами. Часто сільська адміністрація зустрічалася із жителями села на різні поради. Така праця привела до того, що всі копашиляни своїми силами і грошовими вкладами побудували собі все необхідне для спільноти.

Таким шляхом навчання і культура здобули сильного розмаху. Випускники Копашильської школи направилися до різних шкіл вищого ступеня, а потім до вищої освіти. Завдяки такому ставленню до книжки, учительський колектив в особі учителів, як покійного Івана Фурдя, учительки Анни Фурді, учительки Марії Лібер, покійної Олени Сидий, проф. Петра Кімпаню та його дружини учительки Сільвії Кімпаню, проф. Анни Дорки, проф. Івана та Феліції Губаль, радіє таким

результатам. Їхня праця повела до очевидних результатів: до кваліфікації робітників, техніків, учителів, лікарів та інших професій.

Зморального боку треба визначити надзвичайну роль згаданого вище учительського колективу, який, разом із працівниками сільської ради, представленої секретарем Михайлом Пилипцем та його дружиною Марікою Пилипець, Марікою Росоха та іншими, підніс рівень культури села завдяки художній самодіяльності на незустрічний до цих пір рівень.

Конкретним прикладом був змішаний хор в складі 75 осіб, який і сьогодні діє під назвою «Зелена ліщина», – один із кращих колективів з українським та румунським пісенним репертуаром, танцювальний колектив «Дружба», який колись діяв в складі 24 осіб, театральний колектив, який виставляв п'єсу «Наталка Полтавка», «Пошилися в дурні», «Зелена ракета» та багато, багато інших українською та румунською мовами.

Такі результати стали на користь усім мешканцям села, яке міцніло як морально, так і матеріально і тому, що примарем стала учителька М. Лібер. Селом частіше почала цікавитися преса, частіше прибували гості від всіх-усюд, як із повіту і центра, так і з-за кордону. Після грудневих подій розпочалися гарні стосунки з українцями із Сербії, Чехословаччини, а найбільше з Україною/Закарпатська й Чернівецька області.

Важливо й те, що був заснований Союз українців, коли вже можна було обговорювати деякі наболілі питання, внаслідок чого закріпилася відповідна структура, що триває і досі. Але село Копашиль із матеріального погляду стало занепадати... Тож як повернути з гарного асфальту європейської дороги з села Константін Дайковичу до Копашиля, то після недовгої вістані приходиться повернутися. Це тому, що асфальтова дорога до села так розбита, що приходящому хочеться вернутися, звідки приїхав. Дорога прямує до Копашилі, до села, яке зустрічає своїх гостей як ліворуч, так і праворуч, високими й густими кущами терня, а на дорозі такі ями, що проїжджаючому не відомо чи йому вдасться вийти, чи ні. Такі ж ями всім селом. Потім асфальтова дорога повертає до с. Зоріле, та на берегах Чуги приходиться не спускатися в село, бо він не знає, що там знайде. Потім приїжджаючий переходить від думки про погану дорогу до думки про людей та вигляд села...

(Далі буде)
Іван ЛІБЕР

РУШНИК: НА ЩАСТЯ, НА ДОЛЮ, НА СІМЕЙНИЙ ОБЕРІГ

Можливо, хтось запитає, чому я пишу про рушник. Адже я не етнограф і не спеціаліст з вишивання або ткання. Пишу про рушник, бо я колекціонер рушників.

Як звичайно буває перед Великоднем, моя дружина вибирає з шафи мої рушники (а їх біля 200 штук), щоб їх «провітрити», і з такої нагоди я знову їх розглядаю, пригадуючи, коли і де їх купив. Закупив рушники у різних околицях Румунії і на Закарпатті, – тому вони дуже різноманітні, й тому, що їх ткали або вишивали умілі руки талановитих наших і румунських жінок.

Рушники я полюбив ще малим, бо в моєї бабусі з Апиші (Верхнє Водяне) була грядка з вишитими скатерками, рушниками і килимками. Були вони ткані і вишивані яскравими кольоровими нитками. Тому, що їх люблю, про них і багато читав.

Вишивка один з найдавніших і найбільш поширених видів народного декоративно-прикладного мистецтва, яке передається з покоління в покоління.

У всі часи вишитий чи витканий рушник служив і служить ще й тепер символам злагоди, чистих почуттів, вірності, щасливої долі й прощання.

Рушники в давні часи були своєрідним обличчям оселі української родини. За їх кількістю і майстерністю роботи судили господиню та її дочок. Рушники складали в скриню або на грядку. Заможні давали ткати і вишивати рушники кращим майстриням.

На свята, або з іншої нагоди, кращі рушники дарували в церкву. Так минулого літа в Лузі над Тисою я бачив в церкві дуже гарні рушники.

Прадавня орнаментика, сакральні знаки та символи вишивок є визначним художнім явищем національної культури. Кожна місцевість і навіть кожна

вишивальниця має свої особливості орнаментики і техніки вишивання і ткання, й тому рушники такі різноманітні.

Рушник служив, і ще в деякій мірі служить, основою всіх обрядів, звичаїв і свят. Він супроводжував людей на всіх важливих моментах життя. Рушники для весілля і посагу молодої підготовлялися заздалегідь на щастя, на долю, для сімейного оберегу. Подавали рушники старостам при сватанні, що було рівнозначне згоді на одруження. Рушником перев'язували хрест і прапори за усопшим, які роздавали тим, що несли прапори і труну.

Рушник дарували синові в дорогу, щоб не забував рідної оселі. Про це так чудово написав поет Андрій Малишко у вірші

«Пісня про рушник», що був поставлений на музику Платоном Майбородою і став відомою українською піснею:

«Рідна мати моя,
Ти ночей недоспала.
І водила мене у гаю, край села,
І рушник вишиваний на щастя,
на долю дала».

Рушники зберігали як святу реліквію і передавали з покоління в покоління:

«Торкаюсь ніжної тканини,
Пливу я серцем в забуття,
Ці чудо-рушники, килими
Схилились у бабусине життя».

(Л. Маркович)

Багато зі звичаїв, пов'язаних з рушником, відійшли в минуле, але кілька з них збереглися й на сьогодні: дорогих гостей приймають з хлібом і сіллю на вишитому рушникові, в деяких селянських хатах ще обгортають образи, тарілки, сімейні фото, портрет Т. Шевченка, чи вікна вишитим рушником, прикривають хліб на столі, а спеціально вишитим рушником накривають кошик на Великдень. На роботу хліб загортають в простий рушник. Такими рушниками втиралися після миття. Кожний рушник мав своє призначення і для кожної потреби модель чи нитки, з яких ткали рушники (конопляні, з льону чи бабовника) та вишивки були відповідні до їх вживання.

Знаю серед наших українців й інших колекціонерів тарілок чи різних домашніх приладів, тому можна би й нам, при якійсь нагоді організувати відповідні виставки. Правда ж?

проф. Василь АРДЕЛЯН

ЯК РІДКО РАДІЄ ДУША ЗОРІЛЬЧАН...

(Закінчення. Поч. на 6 стор.)

Учні і дошкільнята продекламували по одному і по двох віршах після кожної пісні, виконаної то «Червоною калиною», то «Зеленою ліщиною».

На святі був присутній заступник голови Тіміської філії СУР, голова Лугозької організації СУР, зорільчанин Іван Ковач.

Гарний весняний день захопив зорільчан вийти на вулицю і зустрітись із односельчанами, чи приходящими, і дійсно, після довгої і холодної зими уже всім схотілось на

якийсь час покинути і хату, і телевізор, і задихнути свіжого повітря, побачити, як пташки готуються до теплої весни.

Під час концерту обидва колективи постаралися виконати якнайкраще пісні зі своїх репертуарів. У репертуарах були одні з найкращих українських пісень. Крім специфічних пісень на Шевченкові слова, прозвучали й інші пісні: «Чого, козаче, сумний ходиш?», «Верховина», «У неділю рано», «Повіяв вітер степовий», «Ой зацвіла ліщинонька», «Над Тисою» та багато інших.

Під час виконання пісенного репертуару можна було про-

читати на обличчях глядачів любов до української пісні. Одні глядачі до самих сліз переживали ці моменти.

З іншого боку, можна сумувати за цим селом, за його гіркою долею. Якщо повернутись на 30-40 літ тому, тут можна було знайти переповнену школу учнями, яких іноді начислювалось до 250, а в дитячому садку діти не поміщались в просторому залі; в учительському залі завжди були заняті 13 стільців.

Сьогодні кілька учнів 5-их –8-их класів учаться в Копаньській школі, з гіркою бідною знайдено відповідне число учнів перших-четвер-

тих класів місцевої учительки та кількох дошкільнят для виховательки.

Колись місцевий величезний будинок культури практично стогнав від переповненого під час різних подій залу. Тоді в цьому залі були діти, молодь й похилого віку люди. Стільки народу в нинішній час село збирає тільки першої неділі після Великодня, коли всі зорільські сини і дочки ідуть на сільській цвинтар.

Потім село лишається далі в «темряві», сумує-нудьгує, ледь-ледь животіє.

От і годиться хочби випадково організувати тут якусь цікаву подію, якою і була нещодавнє відмічення річниці народження і смерті Тараса Шевченка...

П.С.: Пишіть, будь ласка, частіше про мальовниче село Зоріле («В.С»).

ВІТАЄМО З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ!

1. Штефанію ГАНЧУ (3 травня 1985 р.) – секретаря редакції часопису «*Curierul ucraïnean*», випускницю українського відділення Бухарестського факультету. Народилась Штефанія в місцевості Олтеніца Калараського повіту. Бажаючи навчатись слов'янських мов, записалась на українське відділення Бухарестського університету, де мала змогу вперше почути і засвоїти її. Після закінчення факультету і після гарних успіхів під час чотирирічних курсів, як студентка цього відділення, була запропонована працювати при редакції румуномовного часопису Союзу українців Румунії. Бажаємо Штефанії багато успіхів, звершень у своїй праці та домаганнях в майбутньому!

2. Василя МЕХНА (8 травня 1966 р.) – колишнього першого заступника СУР, члена Буковинської філії СУР, уродженця гарного українського гірського села Бродина Сучавського повіту. 3 45-річчям!

3. Івана РЕБОШАПКУ (29 травня 1935 р.) – доктора філологічних наук, проф. Бухарестського університету, почесного професора Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, гостьового професора Університету Альберти (Канада, 1992-1993), члена Наукового товариства ім. Тараса Шевченка (Париж), автора численних книг з фольклору, літературознавчих досліджень. Виховав п. Ребошанка цілу плеяду українських студентів, які стали талановитими викладачами української мови та літератури.

4. Лідію СПІВАЛЮК (31 травня 1954 р.) – випускницю українського відділення Сігетського лицю ім. Драгоша Воде та Факультету іноземних мов Бухарестського університету, викладача української мови. Народилась Лідія Співалюк у мальовничому українському селі Вишавська Долина, Мараморощина, серед гарних людей, добрих українців; вона відданий і щирий викладач української мови, колишній директор Школи Вишавської Долини і голова місцевої організації СУР, яка дбає, щоб українська мова була на висоті, організовує багато шкільних заходів, які підносять українську національну свідомість. Допикує часом і до г. «Вільне слово». Багато успіхів на українській виховній ниві!

Хай Благословить Всевишній Ваші поступки, дорогі ювіляри!
На многії літа!

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ПРОВІД СУР

Воля Божа

У саду
листя падає,
танцює
й дивується...

У саду
листя деколи плаче,
крутиться,
наче квіти
за сонцем....

У саду
ми любимося,
а потім
схиляємося,
поки не впадемо
під хрест...

Ні,
не хочеш вірити,

Іван АРДЕЛЯН

«Душа неначе, що б'ється, мов риба на суші...»

що прийде час,
коли будемо стрибати
в святий сад,
де панує
воля Божа...

Листя, що вмерло

Не хочеш знати,
що зима
завжди сміла
і зла...

Не хочеш знати,

що зима
холодна,
що листя бідне
родробляється
під снігом,
наче під ногами,
без помилювання...

Моє дитя
навчилося лічити
в зимі:
одну сльозу,
дві сльози,
три,
й листя,
що вмерло...

Не турбуйся

Не турбуйся,
що я самий,
наче смерека
серед поля...

Не турбуйся,
що мене болить
серцевина,
душа неначе,
що б'ється,
мов риба на суші...

Я вмію
терпіти

повільно
й підбурливо,
так, щоб
під ногами
палала земля...

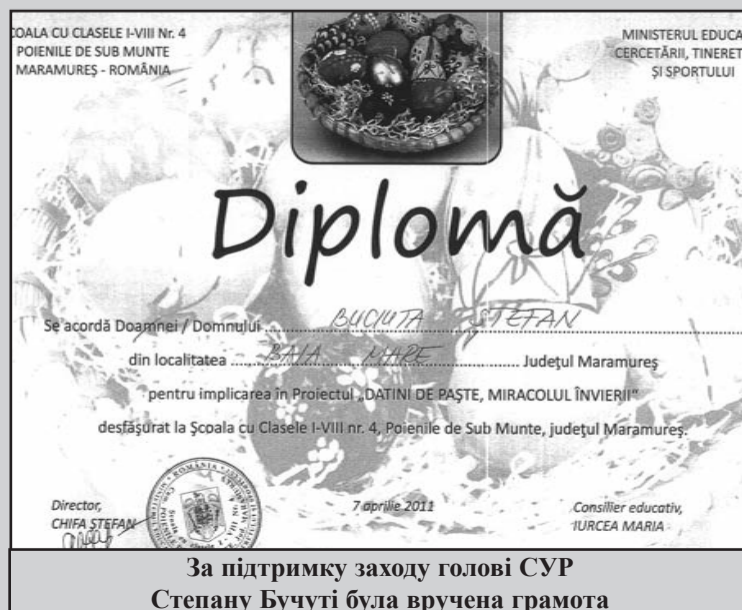
Повільно
плавиться
мозок,
наче м'ясо,
що на решітці...

Не турбуйся,
що ковтає мене
болото,
наче море
бідного моряка...

У Школі н-р 4 с. Поляни повіту Марамуреш

ВІДБУВСЯ ДЕНЬ ВЕЛИКОДНІХ ТРАДИЦІЙ ТА ЗВИЧАЇВ

У рамках шкільної та поза шкільної освітньої діяльності в Школі н-р 4, що в присілку Горб громади Поляни, у партнерстві з Марамороською філією СУР, примарією та місцевою радою, Православною церквою н-р 1, школами сусідніх шкіл Бистрий та Красна, з приводу Великодніх свят відбувся особливо цікавий культурно-релігійний захід на тему одного з найбільших в аспекті його значення та обичаїв християнського свята. Цей захід мав на меті залучення учнів у широку діяльність для

За підтримку заходу голові СУР
Степану Бучугі була вручена грамота

досягнення серед учнів творчого потенціалу у напрямку якнайповнішого зберігання місцевих традицій та обичаїв.

До ініціативи директора школи учителя Штефана Кіфи та освітнього радника, викладача Марії Юрчі прилучилися викладачі Анна Берфела, Анатоль Фізеи, Рамона Цола, Михайло Бойко, Микола Дудка, Віоріка Лаврюк та учні з усіх шкіл села Поляни.

Тему обговорення – «Великодні традиції та обичаї. Диво Воскресіння» – було поділено на такі частини: Пасхальні традиції села (представлення П. Поінт); жудожня виставка писанок та предметів, здійснених учнями з нагоди Пасхальних свят, і конкурс «Великодні традиції».

Головна мета проекту – зберігання українських народних костюмів, традицій та обичаїв якнайповнішим обсягом.

Після завершення цього заходу учасників було нагороджено грамотами та... подарунками.

Марія ЮРЧА,
Анна БЕРФЕЛА

Семінар на тему майбутнього підручника**«Історія і традиції нацменшин у Румунії»**

28-30 квітня в місті Сібіу відбувся семінар на тему «Історія і традиції нацменшин у Румунії», на якому представники Комісії з освіти мовами нацменшин довідались, як буде структурований майбутній підручник, призначений для румунських учнів десятого класу.

На основі шкільної навчальної програми, ухваленої міністром освіти у 2008 р., виникла ідея скласти підручник для румунських учнів колективом викладачів та психологів (Михай Стаматеску, Анна Зімбран, Фері Фаркаш, Паула Скалкау, Дора Танкалик, Саша Малімарков, Золі Мен-

Німецький ліцей ім. Самуеля Брукенталія в м. Сібіу

гард), ідея, яка цього року наближається до своєї конкретизації. Підручник передбачено видати в місяці грудні, причому

презентація посібника відбудеться 18 грудня з нагоди Дня нацменшин в Румунії. Посібник має, як основну мету, подати інформації про існування на території Румунії 19 нацменшин, пропонуючи водночас відкрити комунікаційний канал з нацменшинами. Зміст посібника буде обширний і комплексний, зосереджений на 19-20-ому століттях в історичних контекстах з метою встановлення різних ідентичних концептів.

Майбутній підручник складатиметься з таких головних розділів: Вступ; Походження і поселення; Ідентичні елементи; Структура; Взаємне сприйняття (перцепція); Чутливі і суперечливі проблеми; Держава і нацменшини в румунському середовищі. Додатковим стане DVD, шляхом якого учням румунам надаватиметься можливість побачити нацменшини в різних аспектах діяльності.

Роман ПЕТРАШУК

УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ В РУМУНСЬКОМУ ГІРСЬКОМУ БАНАТІ**«БО КОГО Я ВІРНО ЛЮБЛЮ, ТОЙ МИ ЗА ПЛЕЧИМА, А КОГО Я НЕНАВИЖУ, ТОЙ ПЕРЕД ОЧИМА»**

Давно уже банатці засвоїли поняття «Гірський Банат», – це рельєф якого охоплює переважно, Карашсеверінський повіт.

Тут чудова природа закликає до життя, до надій, до мрій. Хто тут іще не був, нехай поспробує увійти хоч би раз у містечко Аніну і зміряти його своїми кроками. Йому нелегко буде покидати чудові краєвиди, широкі простори, покриті безкінечними лісами смереки, бука, дуба та всіляких інших порід європейського дерева.

Невеличке містечко Аніна колись гордилося шахтами, де переважно чоловіки заробляли немалі гроші, на які утримували свої сім'ї. З такої причини переселилося сюди певне число українців з північних країв, а особливо з Мараморощини. За ними – інші та інші. З гір та в гори. Переселення відбулося, але через недовгий час майже вся промисловість Аніни пропала. Занепадала промисловість, але люди залишилися. Їм потрібно жити, утримувати сім'ї. З часом чоловіки знайшли вихід: близький чи далекий Захід. Сім'ї залишилися в Аніні, а чоловіки, часто чи ні, відвідують їх із далеких країв. Дуже важливо, що вони при усіх нагодах признають себе українцями, і не лише це, але вони й вимагають членські квитки, щоби доказати свою національну належність де-не-будь.

Одна з таких причин була підставою організувати художньо-артистичну акцію в суботу, 30-го квітня, в Аніні. Тут голова місцевої організації СУР Всеволод Вершигора створив умови, необхідні проведенню заходу.

Захід відбувся в місцевому будинку культури з присутністю мера міста Аніни Георге Нейку, радника в Міністерстві культури і культів Ярослави Колотило та інших гостей.

Порядок денний охопив обговорення теми відносно життя і творчості Івана

Хланти – відомого збирача української духовної і народної пісні, ознайомлення із його двома збірками: збірка духовних пісень і збірка українських народних пісень Банату.

Захід почався виступом мера Аніни Георге Нейку, який визначив дружні стосунки українців із місцевою адміністрацією.

Потім Ярослава Колотило представила присутнім кілька даних з творчості і

досліджень Івана Хланти, а особливо щодо видання останніх двох книжок, які, після презентації, передала глядачам, щоби всі побачили їх конкретно.

«ЗА ГОРОЮ ВИСОКОЮ»

Після цього почався концерт, у якому художні колективи представили все, що підготували з цієї нагоди. Музична програма почалася піснями, виконаними змішаним хором міста Карансебеш «Червона калина». Як запримітили глядачі, колектив володіє «добрим музичним вухом». Хор виконав кілька пісень на два і чотири голоси. Пісня «За горою високою», однієї з перлин композитора Мирославського, схвилювала слухачів як із мелодійного, так і з гармонійного боку. У той же час – «Бо кого я вірно люблю, той ми за плечима, а кого я ненавижу, той перед очима». Гарно була

виконана пісня «Ой у лузі калина стояла», де дует у складі Олі Горчинської та Цилі Зузяк своїми чудовими голосами сильно торкнулись серцевих струн слухачів.

Копашильська «Зелена ліщина» завела слух глядачів у безконечні простори, звідки можна повернутися тільки «у неділю рано, поки іще сонце не сходить, а молодий вояк по касарні ходить», – і просить свого командира відпустити додому на урльоп.

Потім колектив успішно виконав пісню «Верховина» на слова й музику Машкіна, де мужчинські голоси закликають до лету через Карпатські гори і долини та мріяти про щасливе майбуття.

Гарні і приємні голоси обох колективів принесли слухачам приємне враження і любов до української мови взагалі, а до української пісні зокрема.

Цей виступ, покращений найновими звуками Николая Гріня, дав нового кольору концертові, більше того Николай їхав 200 км для того, щоб взяти участь в цьому заході. Приємні звуки привели глядачів до цілковитої тишини. Микола грав про рідний Марамориш, теж «Чорні очка, як терен» та ін. Анна Берегі прочитала перед публікою вірші.

У продовженні виступили щуканські танцюристи. Вони, як один, постаралися виконати всі фігури, за якими слідила Маріанна Брашовяну, їх інструктор. Акробатика в танці привернула увагу глядачів. Це тим більше, що у них дуже цікаві костюми, здійснені з класичного костюма і українсько-полянського костюма.

Концерт закінчився виступом українського танцю, виконаного Лугозьким хореографічним колективом під керівництвом Анни Берегі. Танцюристи виступили сміливо, гарно, хоч вони знаходяться лише на початку своєї діяльності.

Надіємось, що і в майбутньому такі заходи відбудуться хоча б на дотеперішнім рівні, якщо не на кращому.

Іван ЛІБЕР

◆ С Т О Р І Н К А Д Л Я Д І Т Е Й ◆

До 95-річчя від смерті поета

ІВАН ФРАНКО БУВ ЗАПРОПОНОВАНИЙ НА ЗДОБУТТЯ НОБЕЛІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ В ГАЛУЗІ ЛІТЕРАТУРИ ЗА 1916 р.

«...Ми мусимо навчитися чути себе українцями
— не галицькими, не буковинськими українцями,
а українцями без офіціальних кордонів»

Іван Франко – славний син українського народу, поет, прозаїк, драматург, публіцист, вчений, перекладач, філософ, громадський діяч, народився 27 серпня 1856 р. в с. Нагуєвичі Львівської області (нині с. Івана Франка) в сім'ї коваля. Закінчив Дрогобицьку гімназію, Чернівецький університет. У Відні 1893 р. захистив докторську дисертацію.

Найбільшої слави І. Франко зажив як поет, називаючи поезію «вогнем в одежі слова». Найвідоміші збірки І. Франка – це: «З вершин і низин» (1887), «Зів'яле листя» (1896), «Мій ізмарагд». Його доробок дорівнює 100 томам не лише українською мовою, а й німецькою, польською, російською, чеською. Твори І. Франка друкувалися в багатьох європейських газетах, енциклопедичних виданнях.

Іван Франко дуже любив дітей. У нього було три сини і одна дочка.

Про це Франко сказав:

«Життя мені мало посміхнулось, а діти були тим весняним сонячним промінням, яке зігрівало моє серце».

Видав Франко багато творів для дітей: «Коли ще звірі говорили», українські народні казки, оповідання: «Малий Мирон», «Грицева шкільна наука», «Олівець», «Під оборогом», «Мій злочин», «У кузні» та багато, багато інших.

За його літературну творчість був запропонований 1916 р. на здобуття Нобелівської премії в галузі літератури за 1916 рік. доктором Йосипом Застирецьким із Відня, а підтримав його висунення доктор Гарольд Г'єрне з Упсали, Швеція.

Виступаючи перед Нобелівським Комітетом про надання Франкові звання Нобелівського лауреата, проф. і керівник Віденської цісарсько-королівської гімназії сказав: «Я також порушую при цьому величезної політичної ваги проблему про значення такої нагороди для національних устремлінь цього

древнього культурного народу, старожитній золотий період культури якого розпочався ще в XI столітті...»

Таке відзначення доктора Івана Франка Нобелівською премією матиме велике значення не тільки для України, а й для всієї Східної і Центральної Європи.

Але до ухвали Нобелівського Комітету про присудження І. Франко помер. А Нобелівська премія присуджується лише за життя.

28 травня ц.р. виповнюється 95 р. від кончини великого, гідного сина України. Схилимо голови перед його світлою пам'яттю і, в міру можливості, в наших церквах запалимо свічку! Франко був Великим Каменярем, що своїм полум'ям словом ламав скелю неправди і гніту.

Не забуваймо відзначати Івана Франка на рівні з Тарасом Шевченком і Лесею Українкою в наших школах, де вивчається українська мова і де проживають українці.

ДУМІТРУ ПРУНАРІУ

На фото зліва направо: Думітру Прунаріу, Русті Швайкарт і Леонід Попов

14-22 травня 1981 року румунський космонавт Думітру Прунаріу здійснив політ у космос на борту космічного корабля «Союз-40» та орбітальної станції «Салют-6» разом із радянським космонавтом Леонідом Поповим.

В Бухаресті пройшло багато заходів присвячених 30-тиріччю перебування єдиного румунського космонавта в космічному просторі Думітру Прунаріу. На події були присутні Леонід Попов, командир польоту, американський космонавт, австрійський та болгарський космонавти.

УКРАЇНСЬКИЙ ФІЛЬМ НАГОРОДЖЕНИЙ «ЗОЛОТОЮ ГІЛКОЮ» НА КІНОФЕСТИВАЛІ В КАНН-2011 р.

Нагороду у Канн-2011 за український короткометражний фільм «Крос» було присуджено молодому режисеру Марині Вроді. Таким чином Марина стала другим молодим режисером з України, який досяг такого успіху. Дальших успіхів!

Марина Вроді

◆ С Т О Р І Н К А Д Л Я Д І Т Е Й ◆

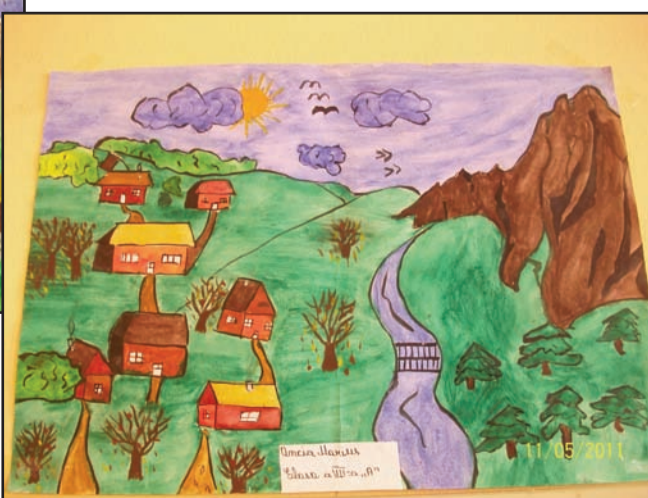
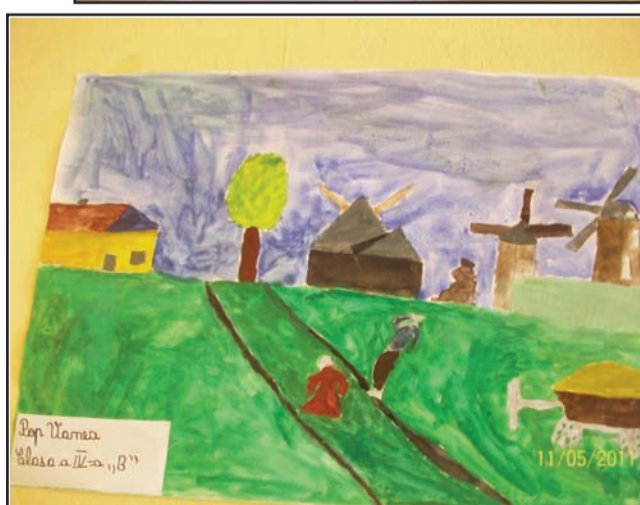
У Рускові: Учнівський Симпозіум «Шевченко і діти»

Якщо дотепер СУР святкував – на рівні повіту - Генія українського народу Тараса Шевченка у місяці березні, на цей раз свято відбулось у місяці травні. Свято почалося з Літературно-музичного симпозіуму, приготовленого проф. першого ступеня Мар'яною Доброцькою в приміщенні сільської школи № 1.

Учасники мали нагоду побачити прекрасно

приготовлених учнів, чудове музичне оформлення та презентацію малюнків учнів на Шевченківську тему, учнів, які дали виступали з піснями і танцями перед глядачами, присутніми у великій кількості в модерно обладнаному Будинку культури. Представляємо до уваги малюнки дітей з виставки чудового свята....

Фото і текст: проф. Ліліана КУБАШ

- Лорічі Іван – VI клас
- Поп Ваня – IV клас
- Онча Маріус – VIII клас
- Ботіз Ана-Марія – III клас
- Онча Делія-Андрея – VII клас
- Цюдик Лавінія – II клас

18 травня: офіційний візит міністра закордонних справ України
Костянтина Грищенка до Румунії

ДО НОРМАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО ДІАЛОГУ ТА СПІВРОБІТНИЦТВА

ВПЕРШЕ ЗА ОСТАННІ ШІСТЬ РОКІВ

◆ За повідомленням на сайті Посольства України в Румунії, 18 травня ц.р. відбувся вперше за останні шість років офіційний візит до Бухареста керівника українського зовнішньополітичного відомства. Одноденний візит Міністра закордонних справ України Костянтина Грищенка до Румунії ґрунтувався на бажанні румунської та української сторін досягти нормалізації політичного діалогу та співробітництва всіх рівнів.

ПОДЯКА ЗА ПІДТРИМКУ УКРАЇНИ

◆ Міністр Грищенко передав Президенту Румунії Траяну Бесеску на зустрічі з ним особистого листа від Президента України Віктора Януковича, в якому охоплена подяка за підтримку Румунією київських заходів з нагоди 25-ої річниці Чорнобильської катастрофи та за фінансовий внесок Румунії в спорудження об'єкту «Укриття» над четвертим енергоблоком ЧАЕС, представив позицію України стосовно розбудови партнерських, добросусідських стосунків з Румунією.

Президент Т. Бесеску запевнив, що офіційний Бухарест надаватиме всебічну підтримку європейській інтеграції України, а, зокрема, процесу переговорів щодо Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

НАМІР ВІДВІДАТИ УКРАЇНУ

◆ Під час розмови з Головою Румунського Сенату Мірчою Джоане було обговорено можливість реалізації спільних транспортних та енергетичних проєктів. Група членів верхньої палати Румунського парламенту підтвердила свій намір відвідати Україну з візитом на запрошення Голови Верховної Ради України Володимира Литвина.

ДЕПОЛІТИЗАЦІЯ ПИТАНЬ

◆ К. Грищенко і його румунський колега Теодор Баконскі зосередилися над низкою двосторонніх питань: на особливій зацікавленості України в підписанні угоди про малий прикордонний

рух, на згоді про необхідність деполітизації питань захисту національних меншин в двох державах та на важливості відновлення моніторингу дотримання прав етнічних українців в Румунії та етнічних румунів в Україні. К. Грищенко зауважив, що офіційний Київ розраховує на те, що румунська сторона зверне увагу на недостатню кількість середніх навчальних закладів з українською мовою викладання та сприятиме відкриттю нових українських шкіл в місцях компактного проживання українців у Румунії.

Керівник українського зовнішньополітичного відомства запросив румунського колегу ближчим часом відвідати Україну з візитом.

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ ПРАГНЕ ПІДТРИМУВАТИ УКРАЇНСЬКУ ГРОМАДУ В РУМУНІЇ

◆ В рамках свого офіційного візиту до Бухаресту К. Грищенко зустрівся з представниками місцевої української громади.

На цій зустрічі Міністр закордонних справ України К. Грищенко підкреслив, що Президент України В. Янукович прагне посилити підтримку з боку держави закордонним українцям в цілому і української громади в Румунії зокрема.

ОГЛЯДАЧ

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.
- З юридичної точки зору за зміст матеріалів відповідають їх автори.

Культурно-просвітницький часопис
Союзу українців Румунії

ВІЛЬНЕ СЛОВО

РЕДАКЦІЯ

Вик. об. гол. ред. – Іван КОВАЧ

Редактори – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ

Роман ПЕТРАШУК

*

Комп'ютерний набір – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ

Техноредагування – Роман ПЕТРАШУК

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»

Бухарест, Румунія

ISSN 1223-8988

Adresa redacției: Uniunea Ucrainenilor din România

str. Radu Popescu nr. 15, Sector I, București, ROMÂNIA

Tel. 0212220748, 0212220753

Fax 0212220737

E-mail: uur.vilneslovo@gmail.com

Наклад фінансований Союзом українців Румунії